

Inleiding en statenvoorstel

Inleiding

De Begroting 2020 is de eerste begroting van het nieuwe provinciebestuur. We geven met deze begroting invulling aan de ambities uit ons coalitieakkoord **Samen bouwen aan Overijssel** en maken inzichtelijk welke prestaties wij in 2020 realiseren. Dit doen we aan de hand van de zeven opgaven uit het coalitieakkoord, die elk verbonden zijn aan de kerntaken in de begroting.

We kunnen daadwerkelijk 'samen bouwen aan Overijssel' omdat er al een stevig fundament ligt. We leggen nieuwe accenten, maar bouwen ook voort op waar de afgelopen periode(s) al succesvol aan gewerkt is.

In Overijssel zijn de lijntjes kort. Wij kennen de mensen en de organisaties en zij kennen ons. Aan deze goede relaties en samenwerkingen hechten we grote waarde en daar investeren we ook deze periode nadrukkelijk in. We benutten de kracht en kennis uit de samenleving: inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en medeoverheden. De wijze waarop we dat doen is per opgave verschillend. Vanwege de complexiteit van de opgaven en de onderlinge samenhang, kiezen we voor een integrale aanpak met oog voor de verschillende belangen en kansen.

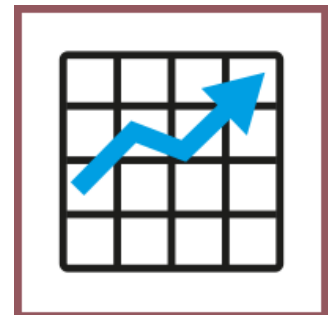
Samenwerking vanaf het begin van een traject bindt en verbindt partners én opgaven. Zo bereiken we samen betere resultaten dan ieder apart. Met onze partners scheppen we in het begin van een traject helderheid over de opgave, de verschillende belangen, de afwegingen en ieders rollen en verantwoordelijkheden. Vraagstukken zijn vaak zo complex en op de lange termijn gericht, dat blauwdrukken niet werken. Een succesvolle samenwerking staat of valt dan met flexibiliteit en onderling vertrouwen. Mede daarom willen we ook de relatie tussen Staten en college versterken. Door vroegtijdig met elkaar in gesprek te gaan over de belangrijkste opgaven, de wederzijdse rollen en de mijlpalen gedurende het traject, scheppen we aan de voorkant zoveel mogelijk helderheid. Op die manier is maatwerk en differentiatie mogelijk. Een strategische agenda kan hierbij als instrument dienen.

Alle opgaven hangen met elkaar samen en worden daardoor ook elk, in min of meerdere mate, door veel dezelfde ontwikkelingen geraakt. Bijvoorbeeld de uitspraak van de Raad van State afgelopen juni over de Programma Aanpak Stikstof (PAS). Hoewel we op dit moment de precieze consequenties nog niet weten, zal dit grote impact hebben op het realiseren van onze prestaties en projecten. Onze opgaven hebben veelal een ruimtelijk component. Vandaar dat in onderstaande teksten regelmatig een link wordt gelegd met de herziening van de Omgevingsvisie, hét document van ons ruimtelijk omgevingsbeleid. Dit onderstreept het belang van een integrale aanpak waarin we al vroeg met onze partners optrekken.

We gaan graag de uitdaging aan om Overijssel met elkaar mooier en beter te maken!

Krachtige economie

We hebben de economische wind voorlopig nog mee. Dat betekent niet dat we achterover kunnen leunen. De Brexit, het handelsbeleid van China en de VS en de terugloop in de Duitse maakindustrie brengen onzekerheid met zich mee. Juist nu moeten we werken aan een robuuste, wendbare en toekomstbestendige regionale economie. Dit vraagt om economische regio's met een helder profiel, die met elkaar verbonden zijn, samenwerken en elkaar versterken.

In Overijssel blijven wij investeren in belangrijke voorwaarden voor een krachtige economie, waaronder de basisinfrastructuur: innovatieloketten, open innovatiecentra en kennisnetwerken. Een goed vestigingsklimaat is een andere belangrijke voorwaarde voor economische ontwikkeling. Denk hierbij aan goed bereikbare steden langs economische corridors, een prettige en natuurlijke woonomgeving en goede culturele voorzieningen. Bij het maken van keuzes gaat kwaliteit voor kwantiteit, bijvoorbeeld als het gaat om de ontwikkeling van bedrijventerreinen.

Op de korte termijn is de krapte en mismatch op de arbeidsmarkt een uitdaging. Daarbij gaat het om het zorgen voor voldoende geschikte werknemers, in het bijzonder voor werk dat bijdraagt aan belangrijke maatschappelijke opgaven. Zo werken we in het kader van Een Leven Lang Ontwikkelen samen met onze partners aan de verdere ontwikkeling van het Twents Fonds voor Vakmanschap, zodat jaarlijks de arbeidsmarktpositie van zo'n 1500 werkenden en werkzoekenden via om-, her- of bijscholing wordt versterkt. Op de lange termijn is de uitdaging de structurele verandering die zich binnen onze economie voltrekt. De digitalisering en robotica zullen grote veranderingen op de arbeidsmarkt teweegbrengen.

Het MKB is een belangrijke pijler van de Overijsselse economie die bovendien een belangrijke bijdrage kan leveren aan transities zoals de overgang naar duurzame energie, klimaatbestendigheid en duurzame landbouw. We bevorderen innovatie en duurzaam, natuur-inclusief ondernemen. We willen opnieuw de MKB-vriendelijkste provincie zijn. Dat doen wij samen met onze gemeenten, opdat wij voor Overijsselse ondernemers dat predicaat kunnen waarmaken.

Met het stimuleren van innovaties, delen van kennis, opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden en het bevorderen van de internationalisering van ons bedrijfsleven tonen wij onze meerwaarde. De regiodeals, en onze rol daarin als aanjager en verbinder, zijn daar een mooi voorbeeld van. Samen met het Rijk en de regio starten we met de uitvoering van de Regio Deal Twente. Die gezamenlijke aanpak met de regio's geldt het komende jaar ook voor de regio's Zwolle, Cleantech en Giethoorn.

We dagen de vrijetijdssector uit om met vernieuwende, toeristische concepten te komen (Programma Gastvrij Overijssel). We verbinden het actieplan Toerisme met onze inzet op het gebied van natuur en nationale parken.

Goede bereikbaarheid

We werken aan het behouden en verbeteren van de regionale bereikbaarheid als belangrijke voorwaarde voor een goed vestigingsklimaat en de welvaart en het welzijn van onze inwoners. De verschillende vervoerswijzen en infrastructuur zijn daarbij een middel voor de bereikbaarheid van onze dorpen en steden, logistieke hubs/overstappunten en topwerklocaties. Centraal staat een goede mix van bereikbaarheid over weg, spoor en water. Met aandacht voor (verkeers)veiligheid, duurzaamheid en innovatie.

Dit doen we op verschillende manieren en op verschillende niveaus met de Integrale Netwerkvisie Overijssel (INO) als basis. In 2020 werken we het onderdeel autoverkeer van die visie uit in een actieprogramma.

Grote projecten die in gang zijn gezet, zoals de N340 en de N377, komen de komende periode tot afronding. Voor andere belangrijke projecten, zoals de opwaardering van de N35 en de verdubbeling van de spoorverbinding Zwolle-Enschede, maken we ons via regionale lobby sterk voor de benodigde investeringen. We gaan aan de slag met de verduurzaming (elektrificatie) van de spoorlijn Almelo-Mariënberg.

Bij de aanleg van infrastructuur houden we vroegtijdig rekening met natuur en milieu (natuurinclusief werken). Zo combineren we doelstellingen en voorkomen we vertraging in de uitvoering. In 2020 presenteren we hiervoor een programmatische aanpak. Deze sluit aan bij de eisen van de nieuwe Omgevingswet die eisen stelt aan integrale afweging bij (ruimtelijke) projecten.

Met onze duurzame mobiliteitsaanpak richten we ons samen met gemeenten en partners op gedragsbeïnvloeding en een betere onderlinge aansluiting van verschillende vervoerswijzen voor personen en goederen. Het slim combineren van innovatieve systemen en netwerken draagt bij aan optimale bereikbaarheid. Daarom werken we met onze partners innovatieve slimme mobiliteitsprojecten uit, zoals slimme verkeerslichten en gebruik van open data (talking traffic). Als launching customer helpen we dergelijke innovaties naar de markt.

In onze rol van concessieverlener zetten we in op kwaliteitsverbetering en op het overstappen op schone energie in het openbaar vervoer. Zo vragen we in onze aanbesteding van het busvervoer met ingang van 2020 om bussen die emissieloos rijden.

Hitte, droogte en wateroverlast

Bij klimaatadaptatie komt het nu aan op concrete maatregelen, die de provincie, andere overheden, organisaties en inwoners zelf kunnen nemen. Bewustwording is daarbij belangrijk. Deze opgave raakt aan verschillende thema's en gebieden. We bekijken uiteraard wat we zelf vanuit onze verschillende provinciale kerntaken en rollen hierin kunnen bijdragen.

We hebben de afgelopen periode met onze partners stresstesten uitgevoerd. In 2020 voeren we gesprekken over welke risico's acceptabel zijn. De uitkomsten vormen de basis voor actieplannen. Hiermee anticiperen we op droogte, hittestress en wateroverlast en voorzien we in concrete maatregelen.

In het landelijk gebied heeft de droogte grote invloed gehad, met name in Twente. De consequenties waren duidelijk merkbaar voor natuur, landbouw en landschap. De schaarste aan water in de zomer en de (tegengestelde) belangen die spelen, betekenen dat er keuzes gemaakt moeten worden en dat nagedacht moet worden over vasthouden en aanvoeren van water. Met onze partners werken we aan het klimaatadaptief maken van het watersysteem, ook in relatie tot het grondwaterpeil. Het versterken van de groenblauwe dooradering in het landschap draagt daar aan bij.

De stad heeft te maken met hittestress en wateroverlast. Vanwege de grote hoeveelheid stenen is de opwarming daar groter en kan water lastiger wegzijgen in de bodem. De effecten voor de leefomgeving zijn groot. Op basis van onze natuurvisie Natuur voor Elkaar stimuleren we toevoeging van meer groen en blauw in de stad door gemeenten en inwoners, bijvoorbeeld het vergroenen van schoolpleinen. We benutten kansrijke combinaties, zoals groene daken en zonnepanelen.

Waterveiligheid heeft onze aandacht, met name in de IJsselvechtdelta. Vanwege de toenemende verstedelijking en de lage ligging is het een overstromingsrisicogebied. Bij het ontwerpen van ruimtelijke ontwikkelingen bekijken we de invloed van het totale riviersysteem en de mogelijkheden voor innovatieve maatregelen. Daarbij houden we rekening met de impact op verschillende functies in het gehele gebied. In 2020 stellen wij, in samenwerking met onze partners, aangepaste normeringen op voor regionale waterkeringen in de IJsselvechtdelta.

Met het maatregelenprogramma gebiedsdossiers drinkwatervoorziening werken we samen met onze partners aan het duurzaam veiligstellen van onze drinkwatervoorzieningen, nu en in de toekomst.

Energietransitie

Bij de energietransitie werken we vanuit kansen en mogelijkheden. Hoewel er uiteraard lastige keuzes gemaakt moeten worden en het een kwestie is van een lange adem, biedt de energietransitie werkgelegenheid en is het een vliegwiel voor innovaties en een schonere en gezondere leefomgeving. We bieden hierbij zoveel mogelijk ruimte voor initiatieven van onderop, wetende dat maatschappelijke acceptatie belangrijk is omdat de energietransitie inzet van iedereen vergt.

Een goede regionale samenwerking is hierin onmisbaar. Wij zorgen voor verbinding tussen opgaven en partners zoals bij de totstandkoming van de regionale energiestrategieën in Twente en West-Overijssel. Om ervoor te zorgen dat we in Overijssel zelf de regie blijven houden op hoe de energietransitie hier vorm krijgt, is zowel het proces als de uitkomst (realistisch bod en in samenhang met andere opgaven) van belang. Het traject vraagt betrokkenheid van Statenleden. Deze betrokkenheid is onder andere regionaal via een werkgroep van volksvertegenwoordigers waarin ook Statenleden deelnemen. Deze werkgroep organiseert regionale bijeenkomsten voor de uitwisseling van ideeën, kennis en informatie.

In het programma Nieuwe Energie werken we met onze partners aan de omschakeling naar hernieuwbare energie en energiebesparing. Op basis van de tussenevaluatie uit 2019 en het Klimaatakkoord herijken we waar nodig ons beleid. Belangrijke leidraad hierin is zoveel mogelijk ruimte bieden voor initiatieven van onderop. We bekijken daarom welke mogelijkheden er zijn om de voorwaarden van het Energiefonds te verruimen, zodat lokale initiatieven daar ook gebruik van kunnen maken.

Aandachtspunt is een goede infrastructuur voor opwek, opslag en transport van energie. De transportschaarste op het elektriciteitsnet vraagt om slimme oplossingen in samenwerking met netwerkbeheerders en ontwikkelaars. De andere grote uitdaging is de aanleg van warmtenetten. Hiervoor willen we een regionaal investeringsprogramma warmte starten, als uitwerking van Kansen voor Overijssel. Ook bekijken wij de kansen die mobiliteitsinfrastructuur (wegen en knooppunten) hierin bieden, mede vanuit onze rol van wegbeheerder en concessieverlener voor het openbaar vervoer. Denk bijvoorbeeld aan de opwek van zonne-energie bij geluidswallen langs wegen.

Aantrekkelijk wonen en ruimte

Om onze inwoners blijvend een aantrekkelijke, prettige en veilige woon-, werk- en leefomgeving te bieden, bundelen we onze krachten en vervullen we een stevige faciliterende rol en regierol voor de leefomgeving. Dit is nodig gezien de ontwikkelingen die spelen. De druk op de woningmarkt neemt toe evenals de eisen die aan gebouwen worden gesteld op het gebied van duurzaamheid. Zorgvuldig ruimtegebruik is ons uitgangspunt.

Met initiatieven als de Stadsbeweging en de Woonkeuken hebben we de afgelopen jaren via een netwerkaanpak vitale binnensteden met toekomstbestendige woningbouw gestimuleerd en ondernemers, overheden en kennisinstellingen uitgedaagd elkaar op te zoeken en van elkaar te leren. Met Overijssel op Streek verbinden we stad en platteland.

In de komende periode gaan we meer naar de uitvoering en is het zaak de verschillende initiatieven met elkaar te verbinden, zodat één en één drie wordt. Dit vergt een overkoepelende werkwijze waarbij we aansluiten op de opgaven in het gebied. Complementariteit (aanvullend en versterkend in plaats van concurrerend) en connectiviteit (verbinding, waaronder de verbinding stad en platteland) staan daarin centraal.

Deze aanpak en bundeling van initiatieven werken we uit in een investeringsvoorstel, waarin ook de herziening van ons beleid op de stedelijke omgeving tot uiting komt. Daarbij hebben we nadrukkelijk oog voor andere opgaven en initiatieven die hierop aansluiten. Bijvoorbeeld initiatieven en ideeën voor natuurinclusief bouwen, met groen als multifunctioneel middel, zoals de natuurateliers laten zien. Een van deze ideeën is een parkdek (waar groen bijdraagt aan leefbaarheid en klimaatadaptatie) als slimme invulling van een te renoveren parkeerdek.

Speerpunt op het gebied van wonen is voldoende passend aanbod op de woningmarkt voor kopers, huurders, senioren en starters in stedelijk en landelijk gebied. Verduurzaming is daarbij belangrijk. Niet kwantiteit maar kwaliteit is leidend in de programmering. Daarin betrekken we de mogelijkheden voor flexwonen (tijdelijk wonen), natuurinclusief bouwen en hergebruik van leegstaande bebouwing. Voor het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad, waar we samen met onze partners (gemeenten, woningcoöperaties, marktpartijen) via de regionale woonafspraken aan werken, komen we met een investeringsvoorstel. Hierin betrekken we de ervaringen die we hebben opgedaan met de pilots in Zwolle en Enschede.

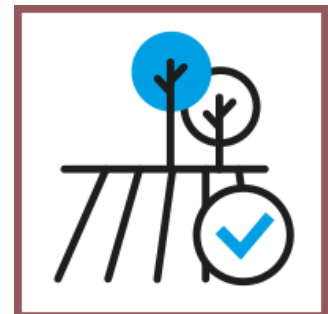
Belangrijk in ons omgevingsbeleid is het stimuleren van ontwikkelingen en het maken van ruimtelijke keuzes. Gezien de transities – waaronder de overgang naar duurzame energie, klimaatbestendigheid en duurzame landbouw – en het beslag die ze leggen op de ruimte, wordt dit van nog groter belang. Dit sluit uit aan op onze ambities voor herziening van ons beleid op de stedelijke omgeving, een heldere koers voor het landelijk gebied en het uitwerken van gezondheid als vierde rode draad in ons omgevingsbeleid. Daarom gaan we de Omgevingsvisie herzien en zorgen we ervoor dat deze optimaal aansluit op de Omgevingswet. Dit doen we op een wijze waarmee we een brede betrokkenheid vanuit de Overijsselse samenleving benutten.

Vitaal landelijk gebied

Wij zijn trots op ons platteland met zijn prachtige (cultuur)landschappen en afwisselende natuur. Om het landelijk gebied vitaal te houden, nu en in de toekomst, is het van belang de opgaven die daar samenkomen ook in samenhang op te pakken.

We stimuleren plannen voor de inrichting van het landelijk gebied die gunstig zijn voor zowel de economie als de natuur. De Ontwikkelopgave Natura 2000 komt steeds meer in de uitvoeringsfase.

De strategieontwikkeling landelijk gebied (SOLG) werken we uit in een gebiedsprogramma Noordwest-Overijssel (veenweidegebied) samen met de huidige gebruikers. Immers, vraagstukken komen samen in een gebied en moeten daar dus opgelost worden. Daarnaast gaan we voor twee andere gebieden de SOLG gebiedsgericht concretiseren. Om op die manier duidelijke keuzes te maken, als voeding voor een heldere koers voor het landelijk gebied, welke een plek krijgt in de herziening van de Omgevingsvisie.

Gezien ontwikkelingen als het Klimaatakkoord en de PAS – die ook grote gevolgen heeft voor andere opgaven en projecten – is vernieuwing van landbouwbeleid een belangrijk speerpunt. Zeker in een provincie als Overijssel. We streven naar een landbouwsector in harmonie met haar omgeving: natuur, mens, water, klimaat en milieu. We stimuleren de omschakeling naar kringlooplandbouw (op sectorniveau), uiteraard mét een gezonde bedrijfsvoering en mét oog voor de belangrijke rol van agrariërs in de voedselvoorziening. Wij dragen hieraan bij door innovaties in de agrarische keten te stimuleren, concrete initiatieven te ondersteunen en de zoektocht naar nieuwe verdienmodellen te faciliteren. Dit doen we via het programma agro & food, dat wij evalueren en zo nodig herijken én via de hierboven beschreven gebiedsgerichte aanpak (SOLG).

Overijssel is rijk aan vele planten- en diersoorten in natuur en landschap. Dit willen we graag behouden en versterken. Op basis van onze natuurvisie Natuur voor elkaar gaan we uit van de eigen intrinsieke waarde van natuur én brengen we natuur dicht bij de mensen: beleven, benutten en beschermen. Daarom zetten we onder andere in op groenblauwe dooradering in het landschap: een vlechtwerk van landschapselementen (bijvoorbeeld watergangen met oevers, moerasjes en poelen en kleine bospercelen en paden) in het agrarisch cultuurlandschap. Dit is gunstig voor klimaatadaptatie en beleving van het landschap. In 2020 komen we met een ontwerp aanpak voor de groenblauwe dooradering. Onderdeel daarvan is een passende beloning voor boeren die daar aan bijdragen. Daarnaast voeren we met partners het actieplan 1,1 miljoen bomen uit.

Samenleven in Overijssel

In Overijssel is het fijn wonen, werken en recreëren door de mooie combinatie van natuurlandschappen, dorpen en steden én de mensen die er wonen (noaberschap). We vinden het belangrijk dat mensen zich thuis voelen in Overijssel. Ontmoeting is belangrijk, ook voor ons als provinciebestuur: luisteren, gezien worden én samenwerken.

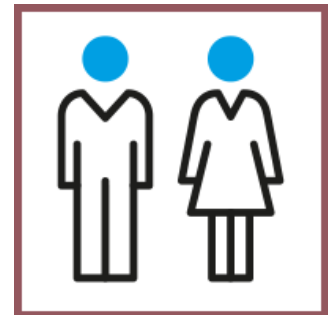
Een gezonde leefomgeving is voor ons van groot belang. We borgen de basiskwaliteit van de leefomgeving door beleid te maken, kaders te stellen en te monitoren.

Een rijk sportief en cultureel aanbod draagt bij aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Bovendien is het een wezenlijke voorwaarde voor een goed vestigingsklimaat. Onze ambitie is dat #eenlevenlangbewegen een gedeeld motto in Overijssel wordt. Iedereen kan meedoen, op zijn eigen niveau. Samen met onze partners stellen we een Overijssels sportakkoord op en voeren dit uit.

Wij ondersteunen culturele instellingen in hun ontwikkeling, samenwerking en profilering. Samen zorgen zij voor een initiatiefrijk en cultureel levendig Overijssel, dat de Overijsselse identiteit uitdraagt en mede vormgeeft. Thema's als cultuurparticipatie- en educatie en het terugdringen van laaggeletterdheid zijn hier onderdeel van. Wij werken samen met onze partners aan een nieuw cultuurbeleid 2021-2024 waarbij we zoveel mogelijk aansluiten op het Rijksbeleid en de profielen van de drie stedelijke cultuurregio's.

We ondersteunen zelf-organiserend vermogen, bijvoorbeeld voor een duurzaam voorzieningenniveau. We stimuleren hierin het maatschappelijk initiatief, vooral op bovenlokaal en regionaal niveau. De website www.samenvoorelkaar.nl deelt voorbeeld en inspireert anderen.

Samen met onze partners werken we aan een actieplan Leefbaar Platteland. Verder richten we ons vanuit het programma Sociale Kwaliteit op het stimuleren van pilots, zoals lokale zorgcoöperaties, digitale diensten en duurzame ondernemingen. We versterken de samenwerking met gemeenten en benutten de lokale bestuurskracht.

Met onze bestuursstijl sluiten we aan op wat de samenleving nodig heeft en vraagt. We zoeken steeds naar de juiste balans: ruimte geven aan initiatieven, maar ook optreden waar nodig. Dat vraagt om een betrokken en flexibele houding, waarin transparantie en betrouwbaarheid rode draden zijn. Dat geldt ook voor de manier waarop we als overheid met informatie en gegevens omgaan. In 2020 stellen we een digitaliserings- en informatiestrategie op. Dit doen we vanuit de rollen die we als provincie vervullen, met oog voor ethiek, privacy en de relatie met onze maatschappelijke opgaven.

We agenderen trends en ontwikkelingen en bespreken vroegtijdig met onze partners wat dit vergt. Een levendige democratie waarin betrokkenheid van inwoners groot is en waarin iedereen meedoet, draagt bij aan vertrouwen in het openbaar bestuur. Het werken aan (innovatieve) samenwerkingen, goede verbindingen en het blijven leren staan hierin centraal. We evalueren het programma Studio Vers Bestuur met onze partners en gebruiken de resultaten voor het vormgeven en uitvoeren van het vervolg.

Financiën

Zoals op de startpagina is te zien, zijn de totale uitgaven (lasten) binnen de Begroting 2020 bijna € 482 miljoen. Door te klikken op de cirkeldiagram op de startpagina is te zien wat de uitgaven zijn per kerntaak. Tegenover deze uitgaven staan inkomsten (baten) van in totaal € 410 miljoen. De belangrijkste inkomsten zijn de uitkering uit het Provinciefonds (€ 202 miljoen) en de opcenten op de Motorrijtuigenbelasting (€ 111 miljoen). Het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van bijna € 72 miljoen dekken we vanuit de reserves.

Meerjarig zijn de financiën op orde. Met onderstaande budgettair perspectief (bedragen x € 1.000) maken we inzichtelijk wat de vrije ruimte is in de begroting voor de komende periode. Bij deze begroting presenteren we een volledig bijgewerkt budgettair perspectief ten opzichte van de stand bij de Begroting 2019. De grootste wijziging betreft de financiële vertaling van het coalitieakkoord. Dit is uitgebreid toegelicht in de Perspectiefbrief 2020. Het budgettair perspectief laat zien dat de komende periode het totale saldo (alle inkomsten minus alle uitgaven) elk jaar positief is. Dat geldt ook voor het structurele saldo per jaar (alle structurele inkomsten minus alle structurele uitgaven).

Alle detailinformatie over de financiën staat in het onderdeel financiën en de verschillende bijlagen bij deze begroting.

	Algemene reserve	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo		7.697	1.534	16.793	15.080
Incidenteel saldo	3.425	-7.697	283	-14.537	-11.629
Totaal saldo	3.425		1.817	2.256	3.451
Gereserveerd voor volgende periode					40.000

Statenvoorstel

Het Statenvoorstel is het besluitvormend stuk bij deze begroting. Daarin staan de (financiële) voorstellen nader beschreven. Het Statenvoorstel vindt u onder de '**Meer**'-knop aan de rechterkant.

